

První nálezy pakudlanky jižní (*Mantispa styriaca*) ve Zlínském kraji The first records of the Styrian praying lacewing (*Mantispa styriaca*) in the Zlín region

Magdaléna Šnajdarová & Pavel Šnajdara

Krajský úřad Zlínského kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, třída Tomáše Bati 21, CZ-761 90 Zlín; e-mail: magdalena.snajdarova@kr-zlinsky.cz; pavel.snajdara@kr-zlinsky.cz

Keywords: climate change, Czech republic, Neuroptera, spreading of species

Abstract: The Styrian praying lacewing (*Mantispa styriaca*) was reported only from the warmest regions of the Czech Republic in the past. In 2005, the occurrence of this species was first recorded in the Zlín region. Further observations were reported from this area in 2018 and 2019. These data prove the spreading of the taxon north of the original extension limit similarly as it was in the case of the European mantis (*Mantis religiosa*) or the Wasp spider (*Argiope bruennichi*) and other insect species in the previous years.

ÚVOD

Pakudlanka jižní *Mantispa styriaca* (Poda, 1761), dříve uváděna jako *Mantispa pagana* (Fabricius, 1775) (Obr. 1), je náš jediný zástupce čeledi pakudlankovitých (Mantispidae) náležející do řádu síťokřídílí (Neuroptera) (JEDLIČKA et al. 2004), přičemž další zástupci této čeledi jsou rozšířeni zejména v tropech. Od ostatních síťokřídílých se odlišuje nápadně dlouhou, pohyblivou předohrudí, nesoucí přeměněný uchvacovací první pár noh, který má velmi podobnou stavbu i funkci jako u řádu kudlanek (Mantodea). Dva páry blanitých křídel jsou v klidu střechovitě složeny na zadečku (ASPÖCK et al. 1980). Tato čeleď má velmi komplikovaný poloparazitický způsob života larev, které se vyvíjejí buď v hnízdech vos, nebo ve vaječných kokonech pavouků. Larvy pakudlanky jižní se v našich podmínkách vyvíjejí nejčastěji v kokonech slíďákovitých (Lycosidae), skákavkovitých (Salticidae) a skálovkovitých (Gnaphosidae) (HŮRKA 1980).

S dospělci pakudlanky jižní se můžeme setkat od června do srpna na xerothermních biotopech. Vyhovuje jim lesostepní krajina nebo rozvolněné dubové lesy, přičemž imaga sedí

na soliterních keřích nebo stromech a aktivně loví drobné bezobratlé svými předními loupeživými končetinami (TRNKA 2011).

Z našeho území byl tento taxon v minulosti uváděn jen z nejteplejších oblastí jižní Moravy, severní hranice rozšíření procházela dle publikovaných údajů Brněnskem, Břeclavskem a Znojemskem. Z jiných oblastí je v literatuře zmiňován historický údaj o výskytu na Litoměřicku (TRNKA 2011). Recentní nálezy pochází zejména z oblasti Národního parku Podyjí (ŠEVČÍK 2010) a Pálavy (ROZKOŠNÝ & VAŇHARA 1995). Přehled o historickém i aktuálním výskytu tohoto taxonu nalezneme na stránkách BioLib.cz (CHOBOT 2019) nebo v Nálezové databázi AOPK ČR (2019).

Pakudlanka jižní je chráněna podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v kategorii kriticky ohrožený živočich. V červeném seznamu ohrožených druhů České republiky je taxon klasifikován jako zranitelný (FARKAČ et al. 2005), přičemž jako příčiny ohrožení je uváděno vypalování trávy, těžba surovin a odstraňování lesostepí (TRNKA 2011). V poslední

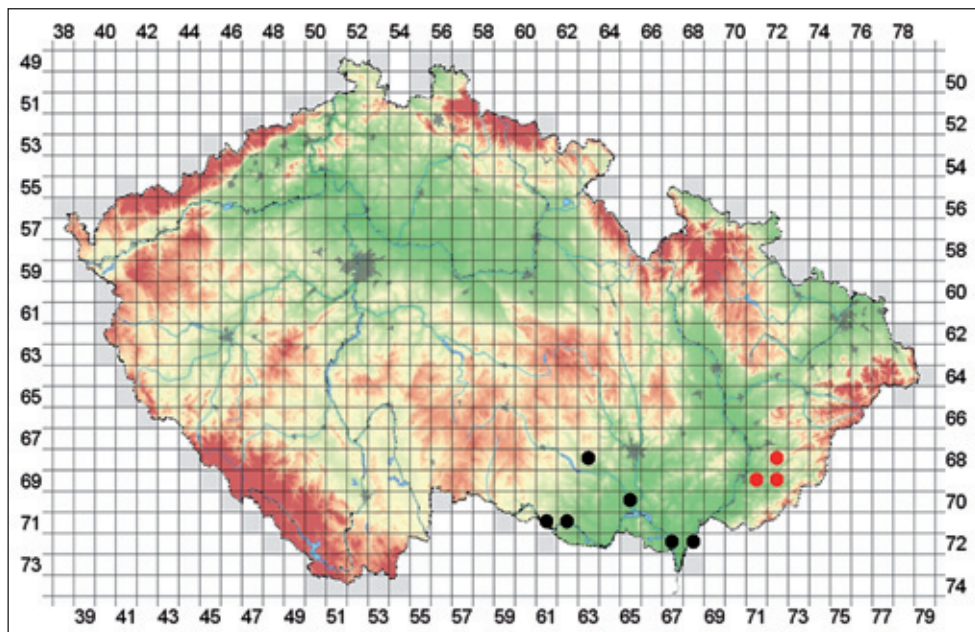
Obr. 1: Pakudlanka jižní (*Mantispa styriaca*), datum: 28. VI. 2019, místo: Doubravy u Zlína. Foto: M. Šnajdarová.

Fig. 1: Styrian praying lacewing (*Mantispa styriaca*), date: 28. vi. 2019, locality: Doubravy u Zlína. Photo: M. Šnajdarová.

Obr. 2: Přírodní památka Terasy, místo nálezu v roce 2005. Foto: P. Šnajdara.

Fig. 2: The Terasy Nature Monument, the place of the find in 2005. Photo: P. Šnajdara.

Obr. 3: Recentní rozšíření (2000–2019) pakudlanky jižní v České republice. Černá kolečka – známý výskyt druhu dle NDOP a BioLib, červená kolečka – nové nálezy ve Zlínském kraji. Mapa byla vytvořena za pomoci nástrojů, jež poskytuje BioLib (2019).

Fig. 3: Recent distribution (2000–2019) of the Styrian praying lacewing in the Czech Republic. Black circles – a known occurrence of the species according to NDOP and BioLib, red circles – new records in the Zlín region. The map was created using the tools provided by Biolib (2019).

verzi červeného seznamu není řád Neuroptera zpracován (HEJDA et al. 2017).

VÝSLEDKY

Níže jsou prezentovány nálezy pakudlanky jižní (*M. styriaca*) ve Zlínském kraji:

Přírodní památka Terasy (6971b), k. ú. Drslavice (Obr. 2), xerothermní louky (49°3'26"N, 17°36'8"E), 26. VII. 2005, 2 ex. sedící na informačním panelu, observ. P. Šnajdara.

Uherský Brod, místní část Těšov (6972c), zahrady a sady (49°2'22"N, 17°40'9"E), 31. VIII. 2018, 1 ex.; 7. VII. 2019, 1 ex.; 3. VIII. 2019, 1 ex.; 8. VIII. 2019, 1 ex., vše ve světelném lapači, observ. F. Kopeček.

Doubravy u Zlína (6872c), sedící na zdi rodinného domu (49°8'39"N, 17°40'30"E), 28. VI. 2019, 1 ex., observ. M. Šnajdarová.

DISKUZE A ZÁVĚR

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že dochází k šíření tohoto taxonu severněji od původní hranice rozšíření tak, jak tomu v předchozích letech bylo např. u kudlanky nábožné *Mantis religiosa* (Linnaeus, 1758) (VITÁČEK 2016) nebo křížáka pruhovaného *Argiope bruennichi* (Scopoli, 1772) (DOLEJŠ & RÜCKL 2018). Vzhledem k tomu, že se jedná oproti dvěma výše jmenovaným o málo nápadného živočicha (velikost 12–25 mm, žlutohnědé zbarvení), je možné, že jeho výskyt častěji uniká pozornosti a jeho nalezení je více méně náhodné. Zároveň se jedná o skupinu hmyzu, které je u odborné i laické veřejnosti obecně věnována menší pozornost než např. motýlům, což má za následek menší počet cílených průzkumů, které by tento trend šíření mohly zaznamenat. Aktuální rozšíření pakudlanky jižní v České republice je znázorněno na Obr. 3.

Na území Zlínského kraje může tento taxon nalézt vhodné životní podmínky nejen ve zvláště chráněných územích, které se svým charakterem i způsobem managementu blíží stepní a lesostepní krajině, ale i na některých místech ve volné krajině, která jsou citlivě obhospodářována osídlenými vlastníky s cílem zachování druhové rozmanitosti rostlin i živočichů.

PODĚKOVÁNÍ

Rádi bychom poděkovali panu Františku Kopeckovi za poskytnutí údajů o nálezech v letech 2018 a 2019.

LITERATURA

- AOPK ČR (2019). Nálezová databáze ochrany přírody. *Mantispa styriaca* (Poda, 1761) – pakudlanka jižní, https://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=53918 (accessed 13 November 2019).
- ASPÖCK H., ASPÖCK U. & HÖLZEL H. (1980): *Die Neuropteren Europas*. Goecke & Evers, Krefeld, Bd. I 495 pp., Bd. II 355 pp.
- BIOLIB (2019): Nástroj na kreslení síťových map. *BioLib*, <https://www.biolib.cz/cz/tooltaxonmap/id1/> (accessed 13th November 2019).
- DOLEJŠ P. & RÜCKL K. (2018): Křížák pruhovaný – invazní, nebo expanzivní druh? *Živa* 66 (5): 263–265.
- FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (2005): *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech republic. Invertebrates*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOŤ K. (eds) (2017): *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates. Příroda*, Praha 36: 1–612.
- HŮRKA K. (1980): *Rozmnožování a vývoj hmyzu*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 224 pp.
- CHOBOŤ K. (2019): Mapa rozšíření *Mantispa styriaca* v České republice. In: Zicha O. (ed.): *Biological Library – BioLib*, <https://www.biolib.cz/cz/taxonmap/id174/> (accessed 13 November 2019).
- JEDLIČKA L., ŠEVČÍK J. & VIDLIČKA L. (2004): Checklist of Neuroptera of Slovakia and the Czech republic. *Biologia* 59 (Supplementum 15): 59–67.
- ROZKOŠNÝ R. & VAŇHARA J. (eds) (1995): *Terrestrial invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO. I. Folia Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Masarykianae Brunensis. Biologia* 92: 206 pp.
- ŠEVČÍK J. (2010): Neuroptera, Raphidioptera and Mecoptera of the Podyjí National Park (Czech Republic). *Časopis Slezského Muzea Opava* (A), 59: 103–112.
- TRNKA F. (2011): *Mantispa styriaca* – pakudlanka jižní, <http://www.naturabohemica.cz/mantispa-styriaca/> (accessed 13 November 2019).
- VITÁČEK J. (2016): *Šíření kudlanky nábožné (Mantis religiosa) v Evropě*. Ms., 96 pp. [Mgr. thesis, Přírodovědecká fakulta UK Praha]